



INŠTITÚCIE HOSPODÁRSKEJ A MENOVEJ ÚNIE

Inštitúcie európskej menovej únie nesú hlavnú zodpovednosť za stanovenie európskej menovej politiky a pravidiel vydávania eura a za cenovú stabilitu v EÚ. Týmito inštitúciami sú: Európska centrálna banka (ECB), Európsky systém centrálnych bánk (ESCB), Hospodársky a finančný výbor, Euroskupina a Rada pre hospodárske a finančné záležitosti (ECOFIN).

PRÁVNY ZÁKLAD

- Články 119 – 144, 219 a 282 – 284 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ).
- Protokoly pripojené k Zmluve o Európskej únii: Protokol č. 4 o Štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky, Protokol č. 14 o Euroskupine.

CIELE

Hlavné ciele ([2.6.1](#)) inštitúcií hospodárskej a menovej únie (HMÚ) sú:

- zavŕšiť vytvorenie vnútorného trhu odstránením kolísania výmenných kurzov a zrušením nákladov, ktoré súvisia s výmennými transakciami, ako aj nákladov na zabezpečenie proti rizikám menových výkyvov,
- zabezpečiť porovnateľnosť nákladov a cien v celej Únii, čo pomáha spotrebiteľom, stimuluje obchod v rámci Únie a uľahčuje podnikanie,
- upevniť menovú stabilitu a finančnú silu Európy tým, že sa:
 - v podstate odstráni akákoľvek možnosť špekulácie v rámci mien Únie,
 - prostredníctvom hospodárskeho rozmeru takto vytvorenej menovej únie zabezpečí, že nová mena bude do veľkej miery chránená pred medzinárodnými špekuláciami,
 - umožní, aby sa euro stalo významnou rezervnou menou a platidlom.

DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY

A. Inštitúcie v prvej etape HMÚ (1. júl 1990 – 31. december 1993)

Počas prvej etapy HMÚ neboli zriadené žiadne menové inštitúcie.



B. Inštitúcie v druhej etape HMÚ (1. január 1994 – 31. december 1998)

1. Európsky menový inštitút (EMI)

EMI bol zriadený na začiatku druhej etapy HMÚ (podľa článku 117 Zmluvy o ES) a prevzal úlohy Výboru guvernérov a Európskeho fondu pre menovú spoluprácu (EMCF). Nemohol rozhodovať o menovej politike, tá zostala v právomoci vnútroštátnych orgánov. Medzi jeho hlavné úlohy pri uskutočňovaní druhej etapy HMÚ patrilo posilňovanie spolupráce medzi národnými centrálnymi bankami a koordinácie menových politík členských štátov s cieľom zabezpečovať cenovú stabilitu. V súlade s článkom 123 ods. 2 Zmluvy o ES bol EMI zrušený po zriadení ECB, keď umožnil prípravu jej činnosti (1. júna 1998).

2. Menový výbor

Menový výbor sa skladal z členov, ktorých v rovnakom počte menovala Komisia a členské štáty. Výbor, ustanovený s cieľom podporovať koordináciu politík členských štátov v plnom rozsahu potrebnom na fungovanie vnútorného trhu (článok 114 Zmluvy o ES), mal poradnú funkciu. Výbor bol rozpustený na začiatku tretej etapy a nahradil ho Hospodársky a finančný výbor (článok 134 ZFEÚ).

C. Inštitúcie tretej etapy (od 1. januára 1999)

1. Európska centrálna banka (ECB) ([1.3.11](#))

a. Organizácia

ECB vznikla 1. júna 1998 a sídli vo Frankfurte nad Mohanom. Riadia ju dva orgány, ktoré sú nezávislé vo vzťahu k inštitúciám Únie a vnútroštátnym orgánom (Rada guvernérov ECB a Výkonná rada ECB), a – pri zabezpečovaní určitých úloh – Generálna rada ECB, ktorá však nie je rozhodovacím orgánom ESCB. Lisabonská zmluva zaviedla ECB ako inštitúciu EÚ (článok 13 ods. 1 ZEÚ a články 282 až 284 ZFEÚ). Predtým nemala žiadne postavenie podľa ustanovení Zmluvy o ES, mala však právnu subjektivitu.

i. Rada guvernérov

Radu guvernérov tvoria členovia Výkonnej rady ECB a guvernéri národných centrálnych bánk tých členských krajín, ktoré prijali euro (článok 283 ZFEÚ a článok 10 ods. 1 štatútu). Rada guvernérov ako najvyšší rozhodovací orgán vydáva usmernenia a prijíma rozhodnutia potrebné na zabezpečenie plnenia úloh zverených ESCB, vymedzuje menovú politiku Únie (vrátane príslušných rozhodnutí týkajúcich sa strednodobých menových cieľov, kľúčových úrokových sadzieb a zabezpečenia rezerv v ESCB) a vydáva usmernenia potrebné na ich vykonávanie (článok 12 štatútu). Lisabonská zmluva okrem toho stanovuje, že členovia Výkonnej rady ECB sú vyberaní a vymenovaní po vzájomnej dohode Európskou radou na základe kvalifikovanej väčšiny (článok 283 ZFEÚ).

ii. Výkonná rada

Výkonnú radu tvorí prezident, viceprezident a štyria ďalší členovia, všetci vymenovaní na základe vzájomnej dohody na úrovni hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov eurozóny na osemročné neobnoviteľné funkčné obdobie (článok 283 ZFEÚ). Je poverená vykonávaním menovej politiky, pričom poskytuje potrebné pokyny národným



centrálnym bankám. Je zodpovedná aj za prípravu zasadnutí Rady guvernérov a za bežné záležitosti ECB (články 11 a 12 štatútu).

iii. Generálna rada

Generálnu radu (článok 44 štatútu) tvorí prezident a viceprezident ECB a guvernéri národných centrálnych bánk všetkých členských štátov EÚ bez ohľadu na to, či už prijali euro. Generálna rada prispieva k zberu štatistických informácií, koordinuje menové politiky tých členských štátov, ktoré zatiaľ neprijali euro, a dohliada na fungovanie európskeho mechanizmu výmenných kurzov.

b. Úloha

Zatiaľ čo ECB alebo národné centrálné banky môžu v rámci eurozóny vydávať bankovky, ich vydávanie môže povoliť len ECB. Členské štáty môžu vydávať euromince v objeme schválenom ECB (článok 128 ZFEÚ). ECB prijíma rozhodnutia potrebné na plnenie úloh ESCB, ktoré sú mu zverené podľa jeho štatútu a zmluvy (článok 132 ZFEÚ). ECB zhromažďuje za pomoci národných centrálnych bánk potrebné štatistické informácie od príslušných vnútroštátnych orgánov alebo priamo od hospodárskych subjektov (článok 5 štatútu). ECB je požiadaná o radu pri všetkých návrhoch aktov Únie v oblasti jej pôsobnosti a na základe žiadosti vnútroštátnych orgánov pri všetkých návrhoch právnych predpisov (článok 127 ods. 4 ZFEÚ). Zodpovedá za hladké fungovanie Transeurópskeho automatizovaného expresného systému hrubého zúčtovania platieb v reálnom čase (TARGET2), čo je eurový platobný systém, ktorý prepája národné platobné systémy a platobný mechanizmus ECB. ECB prijíma opatrenia na integráciu centrálnych bánk členských štátov, ktoré vstupujú do eurozóny, do ESCB.

ECB môže plniť zvláštne úlohy týkajúce sa politiky prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami a ďalšími finančnými inštitúciami (článok 127 ods. 6 ZFEÚ a článok 25.2 štatútu). ECB boli zverené dodatočné úlohy v rámci jednotného mechanizmu dohľadu (SSM), pokiaľ ide o priamy dohľad nad významnými bankami v eurozóne a ostatných zúčastnených členských štátoch. Vnútroštátne orgány v členských štátoch naďalej dohliadajú na menej významné banky, a to v spolupráci s ECB. Cezhraničnú spoluprácu orgánov dohľadu v Únii zabezpečujú tri európske orgány dohľadu (ESA): Európsky orgán pre bankovníctvo (EBA), Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA) a Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA). Tento systém dohľadu dopĺňa nová inštitúcia vykonávajúca makroprudenciálny dohľad – Európsky výbor pre systémové riziká (ESRB).

2. Európsky systém centrálnych bánk (ESCB) a eurosystém

a. Organizácia

ESCB pozostáva z ECB a národných centrálnych bánk všetkých členských štátov EÚ (článok 282 ods. 1 ZFEÚ a článok 1 štatútu). Riadia ho tie isté rozhodovacie orgány ako ECB (článok 282 ods. 2 ZFEÚ). Eurosystém tvorí len ECB a národné centrálné banky členských štátov eurozóny.



b. Úloha

Hlavnou úlohou ESCB je udržiavať cenovú stabilitu (článok 127 ods. 1 a článok 282 ods. 2 ZFEÚ, článok 2 štatútu). Bez toho, aby bol dotknutý tento cieľ, ESCB podporuje všeobecné hospodárske politiky, ktoré prispievajú k dosiahnutiu cieľov Únie. Túto úlohu plní prostredníctvom vykonávania týchto funkcií (článok 127 ods. 2 ZFEÚ a článok 3 štatútu):

- definovania a uskutočňovania menovej politiky Únie,
- vykonávania devízových operácií v súlade s ustanoveniami článku 219 ZFEÚ,
- držby a spravovania oficiálnych devízových rezerv členských štátov,
- podpory hladkého fungovania platobných systémov, ako aj
- prispievania k hladkému uskutočňovaniu politík prijatých príslušnými orgánmi, ktoré sa týkajú prudenciálneho dohľadu nad úverovými inštitúciami a stability finančného systému (článok 127 ods. 5 ZFEÚ a článok 3.3 štatútu).

3. Hospodársky a finančný výbor

Tvorí ho najviac šesť členov, z ktorých tretinu vymenúvajú členské štáty, tretinu Komisia a tretinu ECB (článok 134 ods. 2 ZFEÚ), a jeho úlohy sú rovnaké ako úlohy Menového výboru, ktorý nahradil od 1. januára 1999, s jedným dôležitým rozdielom: za podávanie správ o vývoji menovej situácie Komisii a Rade v súčasnosti zodpovedá ECB.

4. Rada pre hospodárske a finančné záležitosti (ECOFIN)

Na zasadnutiach Rady ECOFIN sa stretávajú ministri financií všetkých členských štátov EÚ a je rozhodovacím orgánom na európskej úrovni. Po porade s ECB prijíma rozhodnutia v oblasti politiky výmenných kurzov eura voči menám štátov, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ, pričom dodržiava cieľ cenovej stability.

5. Euroskupina

Stretnutia ministrov hospodárstva a financií krajín eurozóny, pôvodne pomenované ako Euro-11, dostali v roku 1997 pomenovanie Euroskupina. Tento neformálny poradný orgán na svojich pravidelných stretnutiach rokuje o všetkých otázkach, ktoré sa týkajú hladkého fungovania eurozóny a HMÚ. Na tieto zasadnutia je pozývaná Komisia a v prípade potreby aj ECB (článok 1 Protokolu č. 14 o Euroskupine). Na neformálnom zasadnutí rady ECOFIN v Scheveningene 10. septembra 2004 bol za predsedu Euroskupiny zvolený luxemburský premiér a minister financií Jean-Claude Juncker. Stal sa tak prvým zvoleným a stálym predsedom Euroskupiny s funkčným obdobím od 1. januára 2005. Lisabonská zmluva posilnila úlohu Euroskupiny s cieľom zvýšiť koordináciu v eurozóne. V tejto zmluve sa prvý raz uvádza aj pojem Euroskupina (článok 137 ZFEÚ). K formálnym zmenám patrí voľba predsedu Euroskupiny na dvaapoločné volebné obdobie na základe väčšiny členských štátov zastúpených v Euroskupine (článok 2 Protokolu č. 14 o Euroskupine).



ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

A. Legislatívna úloha

1. Európsky parlament spoločne s Radou prostredníctvom riadneho legislatívneho postupu:

- prijíma podrobné pravidlá postupov mnohostranného dohľadu (článok 121 ods. 6 ZFEÚ),
- mení niektoré články štatútu ECB (článok 129 ods. 3 ZFEÚ) a
- ustanovuje opatrenia potrebné na používanie eura ako jednotnej meny (článok 133 ZFEÚ).

2. S Európskym parlamentom sa konzultujú tieto otázky:

- opatrenia na zavádzanie euromincí v členských štátoch (článok 128 ods. 2 ZFEÚ),
- dohody o výmenných kurzoch medzi eurom a menami štátov, ktoré nie sú členskými štátmi EÚ (článok 219 ods. 1 ZFEÚ),
- výber krajín, ktoré splnili podmienky prijatia jednotnej meny v roku 1999 a neskôr,
- nominácia prezidenta, viceprezidenta a ďalších členov Výkonnej rady ECB (článok 283 ods. 2 ZFEÚ a článok 11.2 štatútu ECB),
- všetky zmeny pravidiel hlasovania v rámci Rady guvernérov ECB (článok 10.2 štatútu ESCB a ECB),
- vykonávacie predpisy týkajúce sa postupu pri nadmernom deficite podľa Paktu stability a rastu;
- akékoľvek zmeny právomocí zverených ECB v oblasti dohľadu nad úverovými a ďalšími finančnými inštitúciami (článok 127 ods. 6 ZFEÚ),
- zmeny niektorých článkov štatútu ECB (článok 129 ods. 4 ZFEÚ).

3. Európsky parlament je informovaný o podrobných pravidlách týkajúcich sa zloženia Hospodárskeho a finančného výboru (článok 134 ods. 3 ZFEÚ).

B. Funkcia dohľadu

1. Podľa Zmluvy o fungovaní Európskej únie

ECB zasiela výročnú správu o činnosti ESCB a o menovej politike za uplynulý i za bežný rok Európskemu parlamentu, Rade a Komisii, ako aj Európskej rade. Prezident ECB potom musí túto správu predložiť Rade a Európskemu parlamentu, ktorý môže na základe toho viesť všeobecnú rozpravu (článok 284 ods. 3 ZFEÚ a článok 15.3 štatútu ECB). Prezident ECB a ďalší členovia Výkonnej rady môžu byť na základe žiadosti Parlamentu alebo z vlastného podnetu vypočutí pred príslušnými výbormi Európskeho parlamentu (článok 284 ods. 3 pododsek 2).

2. Iniciatíva Parlamentu

Európsky parlament žiadal, aby boli rozsiahle právomoci ECB stanovené v zmluve, napríklad sloboda určovať menovú politiku, ktorá sa má sledovať, vyvážené



demokratickou zodpovednosťou (uznesenie z 18. júna 1996). Na tento účel sa ustanovil tzv. dialóg o menových otázkach. Prezident ECB alebo iný člen jej Rady guvernérov predstupuje aspoň raz za tri mesiace pred Výbor pre hospodárske a menové veci Parlamentu, aby zodpovedal otázky týkajúce sa hospodárskeho výhľadu a zdôvodnil vykonávanie menovej politiky v eurozóne. Okrem toho Parlament pravidelne vydáva stanovisko k výročnej správe ECB v rámci iniciatívnej správy. V roku 2013 Parlament a ECB uzavreli medziinštitucionálnu dohodu o demokratickej zodpovednosti a dohľade nad plnením úloh, ktorými bola poverená ECB v rámci jednotného mechanizmu dohľadu.

Dražen Rakić / Dirk Verbeken
01/2020

